

RmR

Speurtocht naar Waarden

Samenvatting

Deze deelpublicatie beschrijft de opzet van de ‘speurtocht naar waarden’, een digitale vragenlijst om waardering van woonwijken te onderzoeken. Wandelend door de buurt, beoordelen deelnemers met een app op de mobiele telefoon wat ze waardevol vinden op verschillende schaalniveaus. Deelnemers aan de speurtocht kwamen uit diverse stakeholdergroepen, zoals eigenaren, architecten, overheden, gemeenten, studenten en bewoners. De informatie die in de speurtocht werd gegeven en de precieze vragenlijst worden uitgelegd. Daarmee willen we inzicht geven in de werkwijze en de totstandkoming van de onderzoeksresultaten. Ook willen we studenten en onderzoekers in staat stellen om hiermee het onderzoek naar waardering van wijken voor te zetten en zo meer kennis te ontwikkelen.

Deze deelpublicatie is onderdeel van het onderzoeksproject Renoveren met Respect, uitgevoerd door de TU Delft met subsidie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, in kader van het programma Erfgoed en Duurzaamheid. Betrokken onderzoekers zijn:

Lidwine Spoormans, Sean Huizinga, Nicholas Clarke, Hielkje Zijlstra, Wessel de Jonge, Thaleia Konstantinou, Alexandra Fröwis, Erwin Mlecnik, Vincent Gruis.

Tekst: Lidwine Spoormans, Sean Huizinga

Redactie: Lidwine Spoormans

Lay-out en webdesign: Armance Coppoolse en Rein Bange

Afbeelding op de omslag: Zonnewoningen - Rotterdam

© TU Delft, 2023

Introductie

Om de waardering voor de geselecteerde woongebouwen en hun omgeving te achterhalen is een digitale vragenlijst uitgezet. De vragen werden beantwoord via een app op de mobiele telefoon. De app heeft het karakter van een speurtocht op de locatie van de casestudies. Zo kunnen deelnemers de woongebouwen en omgeving in werkelijkheid ervaren en tegelijkertijd hun beoordeling geven in de app. Ook formuleert iedere deelnemer zo een eigen mening die niet beïnvloed is door de mening van anderen. De speurtocht is opgezet als instrument om op een laagdrempelige manier attributen en waarden te identificeren.

In de speurtocht is de deelnemers gevraagd om naar verschillende aspecten van het gebouw te kijken. Deze aspecten gaan van groot, zoals de buurt, naar klein, zoals elementen, materialen en kleuren. Deze indeling in schaalniveaus is in lijn met het RmR waardenmodel. Op elk schaalniveau zijn dezelfde vragen gesteld: Wat vind je waardevol? Waarom vind je dit waardevol? Is er iets dat je zou willen veranderen? Door dezelfde vragen te stellen zijn de antwoorden goed te vergelijken. De digitale vragenlijst werd gemaakt met Qualtrics, een softwarepakket waar je o.a. online enquêtes mee kan opzetten en distribueren. Het analyseren van de resulterende waarden is uitgevoerd met behulp van de schaalniveaus en waardencategorieën uit het RmR waardenmodel.

Na het uitvoeren van de speurtocht zijn per stakeholdergroepen gesprekken gevoerd zodat persoonlijke antwoorden verduidelijkt konden worden en er discussies konden ontstaan. De deelnemers aan de speurtocht behoren tot verschillende stakeholdergroep zoals uit eigenaren, architecten, overheden, gemeenten, studenten en bewoners. Het onderzoek heeft in twee fases plaatsgevonden. Eerst hebben de professionele stakeholders en studenten de speurtocht getest. Op basis van ervaringen en hun feedback is de vraagstelling in de app aangepast. Onnodig ingewikkelde zinnen en termen zijn veranderd. Het classificeren van waarden is verwijderd omdat onduidelijkheid over de classificatie niet leidde tot bruikbare data. Ook is per schaalniveau de vraag toegevoegd naar ideeën voor verandering. De vraag om ook slechte punten of verbeterpunten te kunnen noemen kwam nadrukkelijk uit de feedback.

De aangepast versie is gebruikt voor de speurtocht door bewoners. De deelnemers werd gevraagd toestemming te geven voor het gebruik van hun data voor onderzoek en voor publicatie van de onderzoeksresultaten. De speurtocht kon anoniem gedaan worden en deelnemers konden op elk moment stoppen of vragen niet beantwoorden.

In deze publicatie beschrijven we hoe de speurtocht naar waarden is opgezet en welke vragen we hebben gesteld. Door uitleg van de werkwijze willen we inzicht bieden in de totstandkoming van de onderzoeksresultaten. De resultaten zijn te lezen in andere onderdelen van dit onderzoek, zoals de deelpublicatie 'Attributen' (te vinden via het schema 'Procesmodel'). Ook willen we studenten en onderzoekers uitnodigen om, met deze beschrijving en vragenlijst als basis, het onderzoek naar waardering van wijken voor te zetten en zo meer kennis te ontwikkelen.

Over de vragenlijst

Aan het begin van de vragenlijst in de app werd kort het doel van het onderzoek en de werkwijze van de speurtocht beschreven. De volgende tekst was de start van de speurtocht:

Welkom bij de speurtocht naar waarden! Wij zijn blij dat je meedoet. Deze speurtocht is onderdeel van het onderzoek 'Renoveren met Respect', uitgevoerd door de Technische Universiteit in Delft. Doel van de speurtocht is om de kwaliteiten te vinden van woonwijken uit de jaren '70 en '80. Omdat veel woningen uit deze tijd in de komende jaren gerenoveerd zullen worden, is het belangrijk om te weten wat er waardevol aan is en wat niet. Zo kunnen de kwaliteiten bij een renovatie behouden worden.

Het invullen en uitvoeren van deze speurtocht zal ongeveer een uur duren. De speurtocht kan je op ieder moment pauzeren of weggklikken, om op een later moment weer verder te gaan. Pas wanneer je de speurtocht afrondt zijn de antwoorden niet meer te veranderen. Je kan de speurtocht alleen doen, maar je mag deze ook samen lopen, bijvoorbeeld met een familielid of vriend(in). Bij het invullen van de vragen is het wel belangrijk dat het je eigen antwoorden zijn.

Uitleg van theorie

Voorafgaand aan de vragen werd de gebruikte terminologie uitgelegd. De volgende tekst was opgenomen in de app:

Bij het onderzoek naar de kwaliteiten van woonwijken maken we onderscheid tussen 'attributen' en 'waarden'. Een attribuut is een kenmerk of onderdeel dat waardevol is. Attributen kunnen tastbaar zijn (bijvoorbeeld een balkon) of ontastbaar (bijvoorbeeld een goede sfeer). Een waarde is de reden of het argument voor de waardering. In een stadscentrum zijn de gevels (attribuut) bijvoorbeeld waardevol omdat ze mooi zijn (esthetische waarde) of iets vertellen over vroeger (historische waarde). De vragen in de speurtocht maken daarom steeds onderscheid tussen 'wat' je waardevol vindt en vervolgens 'waarom'. Bij veel van de vragen is het mogelijk om het attribuut te verduidelijken door een foto toe te voegen. Dit is optioneel.

Bij het beantwoorden van de vragen is het belangrijk dat je zo precies mogelijk omschrijft wat belangrijk is en waarom. Dit kunnen details zijn, of juist het geheel. Het kan iets concreets zijn of ook iets ontastbaars. Ook kunnen het meerdere dingen zijn waar je belang aan hecht. Beantwoord de vragen vanuit je eigen perspectief. Het is belangrijk om de meningen vanuit verschillende standpunten te krijgen. Neem ook ruim de tijd om de omgeving te ontdekken. Veel plezier!

Case studies

Voorafgaand aan de vragen in de speurtocht werd een korte introductie van de betreffende case study locatie gegeven. Hierin werden alleen feitelijke informatie gegeven om deelnemers zo weinig mogelijk te beïnvloeden in hun waardering. De volgende teksten werden in de app weergegeven en geïllustreerd met een foto.

Het Bijlmerplein, ook wel Amsterdamse Poort genoemd, is een woon- en winkelgebied in de Bijlmermeer in Amsterdam Zuidoost. De gebouwen aan het Bijlmerplein zijn gebouwd in de jaren tachtig. De buurt is nog jong, maar heeft toch al een gemeentelijk monument; namelijk het 'Zandkasteel', het ING-hoofdkantoor. De meeste gebouwen bestaan uit winkels op de begane grond en woningen daarboven.

De twee gebouwen die onderdeel zijn van deze studie, zijn ontwikkeld tussen 1982 en 1987 en ontworpen door het architectenbureau Atelier Pro. De twee woon-/winkelgebouwen vormen één geheel met het naastgelegen kantoorgebouw 'Columbus'. Het programma omvatte 137 woningen, 8000 m2 winkels een bibliotheek, kantoren en een parkeergarage. De toegang naar de woningen is via portieken (en een loopbrug) en via een woondek aan de achterkant van de gebouwen.

Fig. 1. Bijlmerplein (Stadsarchief Amsterdam).

De Werven is de oudste wijk van Almere Haven, gebouwd in de periode van 1977 tot 1980. De wijk heeft veel rijwoningen, hoekwoningen en portiekflats waarvan de meeste huurwoningen zijn. De woonblokken aan de Goedewerf zijn de casus voor deze studie. De woningen zijn deels in eigendom van particuliere woningeigenaren en zijn deels sociale huurwoningen van wooncorporatie Ymere. De woningen zijn ontworpen door architectenbureau Inbo. Het complex bestaat uit 18 eengezinswoningen, 60 appartementen, 26 benedenwoningen en 3 bovenwoningen. De gemiddelde huurprijs is ongeveer €660,- en woninggrootte varieert van 67 m² tot ruim 120 m².

Fig. 2. Schoolwerf, 1977 (Stadsarchief Almere).

Nu volgt de Vragenlijst zoals gepresenteerd in de app: 'Speurtocht naar Waarden'

Algemeen

Wat is je naam? De speurtocht mag ook anoniem gedaan worden. Binnen het onderzoek worden verschillende groepen onderscheiden. Deze informatie is belangrijk voor ons om te kunnen onderzoeken of er verschillen in mening zijn tussen de verschillende groepen. Binnen welke groep val jij zelf? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Bewoner
- Bezoeker
- Eigenaar
- Architect
- Overheid en gemeente
- Ander, ik ben namelijk: ...

Per casus werden de volgende vragen gesteld

De openbare ruimte

De eerste vragen die we stellen gaan over de openbare ruimte. Loop eens een rondje over de pleinen en bekijk dan de openbare ruimte.

- Wat vind je waardevol aan de openbare ruimte? (Je kunt meerdere antwoorden geven)
- Als je een foto wilt uploaden kan dat hier. Dit is niet verplicht.
- Waarom vind je dat waardevol aan de openbare ruimte?
- Is er iets aan de openbare ruimte dat je zou willen veranderen?

Het complex

De volgende vragen gaan over het complex dat centraal staat in de speurtocht. Het complex is op onderstaande kaart aangegeven. Verken het complex! Loop er eens omheen, kijk ernaar vanaf een afstandje of kijk eens naar de relatie tussen dit complex en de omliggende gebouwen.

- Wat vind je waardevol aan het complex?
(Je kunt meerdere antwoorden geven)
- Als je een foto wilt uploaden kan dat hier. Dit is niet verplicht.
- Waarom vind je dat waardevol aan het complex?
- Is er iets aan het complex dat je zou willen veranderen?

De Woongebouwen - Straatzijde

De volgende vragen gaan over de straatzijde van de woongebouwen. Bekijk de gebouwen op onderstaande afbeelding vanaf de straat/ hof.

- Wat vind je waardevol aan straatzijde van de woongebouwen?
(Je kunt meerdere antwoorden geven)
- Als je een foto wilt uploaden kan dat hier. Dit is niet verplicht.
- Waarom vind je dat waardevol aan straatzijde van de woongebouwen?
- Is er iets aan straatzijde van de woongebouwen dat je zou willen veranderen?

De Woongebouwen – Achterzijde

De volgende vragen gaan over de achterzijde van de woongebouwen, de kant van de tuinen/ woondekken.

- Wat vind je waardevol aan achterzijde van de woongebouwen en de tuinen/ dekken? (Je kunt meerdere antwoorden geven)
- Als je een foto wilt uploaden kan dat hier. Dit is niet verplicht.
- Waarom vind je dat waardevol aan achterzijde van de woongebouwen en de tuinen/ dekken?
- Is er iets aan achterzijde van de woongebouwen en de tuinen/ dekken dat je zou willen veranderen?

De Woningen

De volgende vragen gaan over de woningen. Onderstaande tekeningen laten de meest voorkomende woningplattegronden zien. Bestudeer deze plattegronden en beantwoord dan de vragen.

- Wat vind je waardevol aan de woningen?
(Je kunt meerdere antwoorden geven)
- Als je een foto wilt uploaden kan dat hier. Dit is niet verplicht.
- Waarom vind je dat waardevol aan de woningen?
- Is er iets aan de woningen je zou willen veranderen?

Elementen, materialen en kleuren

Bestudeer het woongebouw nu eens van dichtbij. Het gaat dan om alle onderdelen zoals de gevels, de daken, de kozijnen, de trappen, de materialen, de kleuren en de vormen.

- Wat vind je waardevol aan de elementen, materialen en kleuren?
(Je kunt meerdere antwoorden geven)
- Als je een foto wilt uploaden kan dat hier. Dit is niet verplicht.
- Waarom vind je dat waardevol aan de elementen, materialen en kleuren?
- Is er iets aan de elementen, materialen en kleuren dat je zou willen veranderen?

Tot slot

Je hebt nu de speurtocht doorlopen. Wil jij nog iets toevoegen? Heb je bijvoorbeeld iets heel interessants gezien? Heb je iets ervaren wat je wilt delen? Zijn er dingen die absoluut (niet) veranderd moeten worden tijdens een renovatie in de toekomst?

Afsluiting

De speurtocht is voorbij. We zijn benieuwd hoe je dit hebt ervaren. Wat vond je van de speurtocht? Wat ging goed en wat ging niet goed? Zijn er nog verbeterpunten of dingen die je anders zou doen?

Bijlage

Voorbeeldweergave van de speurtocht in de app

